

สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่
ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
The Current States and Desirable States of Area – based Education of
Primary Schools in Nong Khai Province

เพ็ญภักดิ์ นิยมญาติ*

Phenphak Niyomyart

ชัชจรีญา ไบลี,** สุชาดา บุปผา***

Chatjariya Bailee,** Suchada Bubpha***

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) สืบเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และ 3) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลแบบตัวต่อตัว จำนวน 5 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 3) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา 4) การกระจายอำนาจและควมมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา 5) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และ 6) การสร้างระบบการประเมินที่ดี 2. สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

* ผู้อำนวยการ, โรงเรียนบ้านสามัคคีชัย, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

Director, Bansamakkheechai School, Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2

** รองศาสตราจารย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Associate Professor, Graduate School, Udon Thani Rajabhat University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Assistant Professor, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University

อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3. เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่า การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา การสร้างระบบ การประเมินที่ดี การกระจายอำนาจและควมมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาฐานข้อมูล สารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน; สภาพที่พึงประสงค์; ความต้องการจำเป็น; การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the components of area-based education 2) to study the current states, desirable states and 3) to study the needs of area-based education of Primary Schools in Nong Khai. This study was conducted in mixed method, qualitative research using document analysis and synthesis then individual interview with 5 experts; quantitative research using questionnaire. The sample consist of 159 school administrators under Nong Khai primary educational service area office.

The finding were as follows: 1) the elements of area – based education had 6 following elements: (1) collaboration and participation (2) area desirable learning management (3) enhancing potential and competency of personal education (4) producing affective system of evaluation and assessment (5) decentralization and education management independence, and (6) information database and educational innovation development. 2) the current states were at the high level and the desirable states were at the highest level and 3) the most critical need of area-based education of Primary Schools in Nong Khai Province were collaboration and communication, followed by area desirable learning management, personal education, creating evaluation standard, decentralization and administration management autonomy and information database development and education innovation, respectively.

Keywords: The Current States; The Desirable States; Needs Assessment; Area-based Education

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาระยะยาวที่มุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาประเทศ ซึ่งภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity) คุณภาพการศึกษา (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และตอบโจทย์บริบทเปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ 20 ปีข้างหน้า และมียุทธศาสตร์ 6 ประการ คือ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคม และประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2564: 5) ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปเป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษา และการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัตเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วต่อไป

แม้จะมีการนำสาระที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการสู่การปฏิบัติมาหลายปีแล้ว แต่การดำเนินงานหลายส่วนยังไม่ถือว่าประสบความสำเร็จตามความคาดหวังอย่างแท้จริง เนื่องจากการบริหารและจัดการศึกษาของไทยเน้นการบริหารแบบรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ขาดการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบจากภาคส่วนอื่น ๆ ทำให้ขาดพลังในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ประกอบกับมีการปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายการศึกษาขาดความต่อเนื่อง นอกจากนั้นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากบริบท ขนาด และความพร้อมของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ถึงแม้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา โดยให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล แต่ที่ผ่านมาอำนาจยังคงอยู่ที่ต้นสังกัดทั้งในส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษา และบัดนี้อำนาจถูกรวมไว้ที่ศึกษาธิการจังหวัด โดยผู้ปฏิบัติไม่มีความเป็นอิสระ และความคล่องตัวในการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ไม่สามารถมีการริเริ่มสร้างสรรค์ของตนเองได้ เพราะต้องทำตามคำสั่งจำนวนมากจากส่วนบนที่เป็นแบบเดียวกันทั่วประเทศ โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายของบริบทในแต่ละพื้นที่ ซึ่งขัดกับหลักการปฏิรูปการศึกษาของนานาชาติที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และให้อำนาจโรงเรียนรับผิดชอบเรื่องการเรียนรู้ การสอน การเงิน

และการบริหารบุคลากร เพื่อให้สามารถบริหารอย่างคล่องตัว เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ที่โรงเรียน ไม่ใช่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557: จ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: 24; และคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562: 47)

กระแสความเคลื่อนไหวและแนวโน้มการปฏิรูปการศึกษาเพื่อปลดปล่อยเงื่อนไขการจัดการของภาครัฐที่มีข้อจำกัดหลากหลายนี้ นานาประเทศต่างมุ่งขับเคลื่อน “ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่” (Area Based Strategy) ที่ซึ่งกำลังเป็นคำตอบร่วมของหลายประเทศเช่นกัน โดยคำว่า “พื้นที่” อาจหมายถึงตั้งแต่ชุมชนเล็ก ๆ รอบโรงเรียนไปจนถึงจังหวัดหรือมณฑลที่มีลักษณะบางอย่างเหมือนกัน และต้องการการจัดการศึกษาที่ช่วยตอบโจทย์เฉพาะพื้นที่ ตั้งแต่ด้านการผลิตทางเศรษฐกิจไปจนถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม บนฐานข้อมูลความรู้ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์, 2560: 1; สุพิรพัชร พิมพมาศ, 2561: 34; และอมรวิชช นาคทรพร, 2564: ออนไลน์) สอดคล้องกับ Orr (1994: 13) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นการเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงาน เพื่อรักษาความยั่งยืนทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ที่พวกเขาอาศัยอยู่ จึงเป็นที่มาของแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area Based Education : ABE) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เป็นผู้จัดการศึกษา โดยการศึกษาในพื้นที่ไม่ใช่การเข้าแทนที่หรือกีดกันบทบาทของรัฐออกไป หากแต่คือระบบความสัมพันธ์ใหม่ที่รัฐและชุมชนในพื้นที่ร่วมด้วยช่วยกันจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 1)

จากเหตุผลความสำคัญของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขงที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีลักษณะเชิงพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น เนื่องจากเป็นที่ตั้งของสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งแรก และเป็นประตูสู่เมืองเวียงจันทน์ เมืองหลวงของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์แห่งศาสนา วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตพื้นบ้าน และเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญเมืองหนึ่งโดยเฉพาะเป็นจุดชมบั้งไฟพญานาคในวันออกพรรษาที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก (เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ, 2558: 19) และนอกจากนั้นตามประกาศจากคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ 2/2558 วันที่ 24 เมษายน พ.ศ.2558 กำหนดให้จังหวัดหนองคายในท้องที่ จำนวน 13 ตำบล 2 อำเภอ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องยกระดับเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพิ่มศักยภาพ สร้างโอกาสให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยเน้นไปที่การพัฒนาคน ชุมชน และสังคม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (ไศจรัตน์ เตมศิริ และประชาสรรค์ แสนภักดี, 2562: 134) โดยข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ ยุกระดับมาตรฐานการพัฒนาการจัดการศึกษา ตลอดจนพัฒนาองค์การให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตรงตามสภาพและบริบทของพื้นที่ นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับองค์การ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งใช้เป็นสารสนเทศในการศึกษาค้นคว้าด้านวิชาการหรือการวิจัยครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ คำว่า “พื้นที่” ในที่นี้อาจหมายถึงได้ตั้งแต่ชุมชนหมู่บ้าน ไปจนถึงจังหวัดหรือมณฑลหรือมณฑลรัฐในต่างประเทศ ทั้งนี้ไม่ว่า “หน่วย” พื้นที่จะเป็นเช่นใด ความเหมือนที่สำคัญ คือ การที่พื้นที่เหล่านี้ ไม่ว่าขนาดใดบริบทใดมีอิสระและความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาของตนเอง เพื่อตอบสนองต่อพื้นที่ของตนเอง ซึ่งการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่อาจเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อที่หลากหลายตามสภาพพื้นที่ (จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์, 2560: 8) เป็นวิธีคิดในการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วน ๆ ในพื้นที่ท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา โดยไม่ผูกติดหรือรอให้รัฐส่วนกลางดำเนินงานเพียงลำพัง (อมรวิชช นาคทรพร, 2564: 2) การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐานเป็นนวัตกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงบูรณาการ ที่ให้ความสำคัญกับแบบแผนการจัดหลักสูตรและประสบการณ์การเรียนรู้ ที่สร้างโอกาสให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองเข้าสู่เส้นทางประกอบอาชีพ ตรงกับความต้องการของภาคธุรกิจ สนับสนุนการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ (กล้า ทองขาว, 2558: 23) เป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน บุคคล และองค์กรภาคีต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (เกสรี ลัดเลีย และคณะ, 2559: 7) และเป็นการปรับบทบาทบริหารการศึกษาให้รัฐส่วนกลางหรือหน่วยงานระดับชาติตัดสินใจในเชิงปฏิบัติน้อยลง และถ่ายโอนบทบาทเหล่านั้นไปให้แก่หน่วยงานในพื้นที่ระดับล่างมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 3) ซึ่งจะครอบคลุมทั้ง “ระดับโรงเรียน” และ “ระดับภูมิภาค” โดยประยุกต์ใช้แนวคิด (Concept) ที่ใช้ควบคู่กับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (สุพิรพัทธ์ พิมพ์มาศ, 2561: 21) และเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหลักสูตร ในบริบทการนำของโรงเรียนและการกำกับดูแลที่จำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรที่หลากหลายภายใต้สิ่งแวดล้อม ความเข้าใจที่ชัดเจนในบริบทของพื้นที่และมนุษย์สัมพันธ์ภายในชุมชน (Facer, 2009: 2) การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) การพัฒนากลไกการจัดการ ควรมีลักษณะเป็นกลไกที่ ประกอบด้วย ภาคีหลายภาคส่วนที่ร่วมมือกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของพื้นที่ 2) การพัฒนาฐานข้อมูล

เพื่อใช้ในการกำกับติดตามและวางแผนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรที่ลงไปยังจุดต่าง ๆ ในพื้นที่ และ 3) กระบวนการเชื่อมโยงกลไกและข้อมูล นำสู่การวางแผนและกำกับติดตามการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ (สีลาภรณ์ บัวสาย, 2552: 123-128) ซึ่งปัจจัยความสำเร็จมีอยู่ด้วยกัน 6 ประการ ดังนี้ 1) ลดการควบคุมจากส่วนกลาง (Autonomy) 2) ให้โรงเรียนเริ่มสร้างความรับผิดชอบกับหน่วยงานสังคมใหม่ โดยอาศัยความต้องการของพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Accountability) 3) ระบบประเมินที่หน่วยงานสังคมในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วม (Assessment) 4) การทุ่มเทต่อศิษย์ (Contribution) 5) การสร้างขีดความสามารถที่สูงเพียงพอ (Capacity build) 6) การทำนโยบายต้องเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจการเมือง (Context) ของแต่ละประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 5) นอกจากนี้ องค์ประกอบของการจัดการศึกษา โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์และการดำเนินงานจัดทำแผนงาน/โครงการและกิจกรรมสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำกับติดตาม ประเมินผล เพื่อตอบสนองความต้องการจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การจัดการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่สอดคล้องกับบริบทสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3) การจัดสถานศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษา โดยอาศัยทรัพยากรทางการศึกษาในท้องถิ่น 4) การมีส่วนร่วม การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกันในพื้นที่ โดยมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา การจัดสถานศึกษาและการกำกับ ติดตาม ประเมินผล 5) การกำกับ ติดตาม ประเมินผล การกำกับ ติดตามคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินผลคุณภาพผู้เรียน (อัมพร พินะสา, 2561: 135-137)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ หมายถึง วิธีการหรือแนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงาน จังหวัด และทุกภาคส่วนเป็นผู้จัดการศึกษา มีอิสระและอำนาจในการกำหนดการตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน ออกแบบการพัฒนาการศึกษา ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษา และร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านกำลังคน การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัด บนฐานของหลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักการมีส่วนร่วม (Participation) กับภาคส่วนอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ซึ่งอาจมีได้หลายระดับตั้งแต่ระดับจังหวัดลงไปถึงระดับชุมชนและครัวเรือน เป็นการปรับบทบาทให้รัฐหรือหน่วยงานระดับชาติถ่ายโอนบทบาทการตัดสินใจให้แก่หน่วยงานในระดับล่างมากขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชน และภาคสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ชุมชน และสังคมของตนเองในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยใช้การสังเคราะห์ที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม 2) ด้านการพัฒนาฐานข้อมูล 3) ด้านการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา 4) ด้านการกระจายอำนาจและความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา 5) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และ 6) ด้านการสร้างระบบการประเมินที่ดี

2. การประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ หมายถึง กระบวนการกำหนดความแตกต่างของสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ ในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้วิธี PNI_{Modified} ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของ สุวิมล ว่องวานิช (2562), Scriven & Roth (1968), Trimby (1979) และ Stufflebeam (1997) สามารถสรุปกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการและกระบวนการวิจัย โดยแบ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิดและบริบทเพื่อให้ได้องค์ประกอบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และทำการวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์เนื้อหา (Document Analysis and Synthesis) เพื่อให้ได้ร่างองค์ประกอบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จากนั้นนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลแบบตัวต่อตัว (Individual Interview) จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อตรวจสอบบริบทและยืนยันองค์ประกอบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

1.1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลเพื่อยืนยันและตรวจสอบองค์ประกอบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูล ดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารการศึกษาหรือสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จำนวน 2 คน 2) เป็นผู้บริหาร นักวิชาการศึกษา หรือคณาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จำนวน 2 คน และ 3) เป็นผู้บริหาร หรือนักวิชาการศึกษา ในระดับจังหวัด ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จำนวน 1 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลทั้งในมิติชีวประวัติ ผลงาน การทำงาน ความเชี่ยวชาญ และความสนใจพิเศษของผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลแต่ละบุคคล และติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ โดยผู้วิจัยจัดส่งเอกสารประเด็นข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลมีเวลาอ่านล่วงหน้าก่อนสัมภาษณ์ 1 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยได้เตรียมหัวข้อและประเด็นสำหรับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ชัดเจน แต่มีความยืดหยุ่นในการสนทนา

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ขั้นที่ 2 จัดลำดับความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Priority Needs Index (PNI_{modified}) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย จากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI_{modified} (สุวิมล ว่องวานิช, 2562: 279)

2.1 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 262 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 159 คน โดยดำเนินการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและ มอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้การแบ่งตามขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น แล้วคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Opened-end) หลังจากที่ได้จัดทำเป็นเครื่องมือแล้วได้มีการนำไปพัฒนาคุณภาพด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือตามลำดับ

2.3 การพัฒนาคุณภาพแบบสอบถาม นำแบบสอบถามไปพัฒนาคุณภาพโดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ดังนี้

2.3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ พิจารณาตรวจสอบ

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554: 268) โดยอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบข้อมูล จำนวน 9 คน โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่าง ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ในการวิจัย ครั้งนี้ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ข้อคำถามทุกข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

2.3.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไปหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (1990: 202) คำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับสังคมศาสตร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.978 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.990 ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันตั้งแต่ 0.252-0.783 และ ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ 0.399-0.917

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือราชการถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 และเขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยได้จัดทำซองส่งเอกสารและติดแสตมป์เจ้าหน้าที่ผู้วิจัยแนบไปพร้อมกับแบบสอบถาม เพื่อความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากตอนที่ 1 โดยสถิติแจกแจงความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ ตอนที่ 2 โดยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) ดังนี้ ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด 3.51-4.50 ระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย 1.00-1.50 ระดับน้อยที่สุด และการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลจากการประเมินความต้องการจำเป็นโดยอาศัยแบบการเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) (สุวิมล ว่องวานิช, 2562: 279)

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า

1. องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 3) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา 4) การกระจายอำนาจและควมมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา 5) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และ 6) การสร้างระบบการประเมินที่ดี

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 159 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 69.18 มีอายุระหว่าง 40-50 ปี ขึ้นไป จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 52.83 ส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 89.30 ตำแหน่งปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนมากมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 53.45 และปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 54.08 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย	สภาพ		แปลผล	สภาพที่พึง		แปลผล
	ปัจจุบัน			ประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	3.65	0.26	มาก	4.65	0.38	มากที่สุด
2. การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและ นวัตกรรมการศึกษา	4.01	0.38	มาก	4.68	0.40	มากที่สุด
3. การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ทางการศึกษา	3.79	0.30	มาก	4.69	0.42	มากที่สุด
4. การกระจายอำนาจและความมีอิสระ ในการบริหารจัดการศึกษา	3.96	0.29	มาก	4.72	0.39	มากที่สุด
5. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของพื้นที่	3.76	0.27	มาก	4.68	0.41	มากที่สุด
6. การสร้างระบบการประเมินที่ดี	3.86	0.28	มาก	4.68	0.40	มากที่สุด
รวม	3.84		มาก	4.68		มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบัน การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย 6 องค์ประกอบสำคัญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา ($\bar{X} = 4.01$) รองลงมา คือ การกระจายอำนาจและความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.96$) และลำดับสุดท้ายคือ การสร้างระบบการประเมินที่ดี ($\bar{X} = 3.86$)

สภาพที่พึงประสงค์ การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบและองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับแรก คือ การกระจายอำนาจและความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมา คือ การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.69$) และ 3 ลำดับสุดท้ายที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา ($\bar{X} = 4.68$) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ($\bar{X} = 4.68$) และการสร้างระบบการประเมินที่ดี ($\bar{X} = 4.68$)

3. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีรายละเอียด ดังนี้

ผลการศึกษาค่าดัชนี PNI_{modified} ของความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า โดยภาพรวม ($PNI_{\text{modified}} = 0.22$) เรียงลำดับรายด้านตามความสำคัญ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ($PNI_{\text{modified}} = 0.27$) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ ($PNI_{\text{modified}} = 0.24$) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.23$) การสร้างระบบการประเมินที่ดี ($PNI_{\text{modified}} = 0.21$) การกระจายอำนาจ และความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.19$) และการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.17$) ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษา
ในจังหวัดหนองคาย

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย	สภาพ ปัจจุบัน		สภาพที่พึง ประสงค์		PNI _{modified}	ลำดับ ความสำคัญ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	3.65	0.26	4.65	0.38	0.27	1
2. การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและ นวัตกรรมการศึกษา	4.01	0.38	4.68	0.40	0.17	6
3. การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร ทางการศึกษา	3.79	0.30	4.69	0.42	0.23	3
4. การกระจายอำนาจและความมีอิสระ ในการบริหารจัดการศึกษา	3.96	0.29	4.72	0.39	0.19	5
5. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของพื้นที่	3.76	0.27	4.68	0.41	0.24	2
6. การสร้างระบบการประเมินที่ดี	3.86	0.28	4.68	0.40	0.21	4
รวม	3.83		4.68		0.22	

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีความต้องการจำเป็นเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ 1) การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม 2) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ 3) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา 4) การสร้างระบบการประเมินที่ดี 5) การกระจายอำนาจ และความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา 6) การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา ดังปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์และจัดลำดับค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษา
เชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

ลำดับ	รายการ	ค่าดัชนี $PNI_{modified}$
ความสำคัญ		
1	การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	0.27
2	การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่	0.24
3	การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา	0.23
4	การสร้างระบบการประเมินที่ดี	0.21
5	การกระจายอำนาจ และความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา	0.19
6	การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา	0.17
รวม		0.22

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า 1. มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม 2) การพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศและนวัตกรรมการศึกษา 3) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา 4) การกระจายอำนาจและความมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา 5) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และ 6) การสร้างระบบการประเมินที่ดี 2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวม อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3. การศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า ในภาพรวมค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เท่ากับ 0.22 โดยองค์ประกอบด้านการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบัน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทในการศึกษามากขึ้น อีกทั้งในการบริหารจัดการศึกษาก็มีความแตกต่างทั้งในด้านนโยบายและแนวปฏิบัติ จึงมีความต้องการในการกำหนดขอบเขตในการทำงานร่วมกัน เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Gilbert (2017: 4-10) ที่ได้ศึกษาประเด็นท้าทายของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จ เห็นว่า ควรมีการกำหนดกรอบการทำงานและความร่วมมือในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างบทบาทที่ชัดเจน และเพื่อให้การทำงาน การดำเนินการต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ และ Farrell & Waatainen (2020: 13) ได้กล่าวถึง สิ่งสำคัญในการออกแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ คือ

การสร้างความสัมพันธ์ และความไว้วางใจ เปิดโอกาสให้มีการสำรวจ ใช้เวลาในการสร้างประสบการณ์ และการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เช่นเดียวกับ Facer (2009: 24-26) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในท้องถิ่นและการบริการสาธารณะต่าง ๆ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนสถาบันการศึกษา โดยต้องคำนึงถึง “ผลประโยชน์ตนเองที่คำนวณได้” (Calculated Self-interest) ของบุคคลเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างสถาบันต้องเป็นที่เข้าใจกัน ว่าเป็นความเป็นพลวัต มีรูปแบบการทำงานร่วมกันที่แตกต่างกันออกไปตามกาลเวลา ไม่มีแนวทางใด แนวทางหนึ่งที่เหมาะกับทุกคน (One Size Fits All) ในการสร้างพันธมิตรในสถานที่ต่าง ๆ สอดคล้องกับ มนต์ภัสร์ มโนการณ (2561: 11-13) ที่ได้เสนอแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา โดยการเปิดพื้นที่ร่วมพัฒนา การศึกษา แสวงหาวิธีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดและรับผิดชอบการศึกษาให้มากขึ้น (All for Education) โดยระดมสรรพกำลังทั้งบุคลากร งบประมาณ องค์ความรู้แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ จากทุกภาคส่วน ทั้งบุคคล หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ชุมชน สังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นพลัง สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ทั้งการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการการตัดสินใจ รวมถึงการจัด การศึกษา เช่น การเข้ามาช่วยจัดการเรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น สิ่งที่มีความสัมพันธ์และเป็นพลังเสริม การมีส่วนร่วมคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับทุกภาคส่วนทุกสถาบันในชุมชน ให้มีความพร้อม และมีศักยภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 6 ด้าน โดยเรียงลำดับความสำคัญจากผลการศึกษาค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ของความต้องการจำเป็น ดังนี้

1. การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดพื้นที่และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จากภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งอาจรวมตัวกันเป็นคณะบุคคล ชมรมหรือองค์กร เพื่อช่วยเหลือการจัดการศึกษาในสถานศึกษาด้วยการส่งเสริมเสนอแนะ ทำนุบำรุงรักษา พัฒนา ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติการ และการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนและนโยบาย การจัดการศึกษาของชาติ

2. การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ เป็นการจัดทำสารสนเทศเชื่อมโยง กับฐานข้อมูลของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างและรวบรวมองค์ความรู้เชิงประจักษ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และสื่อสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสังคม เพื่อช่วยในการชี้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะในพื้นที่ ช่วยในการวางแผน รูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในท้องถิ่น ช่วยติดตามประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษา

ตลอดจนช่วยเชื่อมต่อสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่ทำงานด้านเด็ก เยาวชน และการศึกษาในระดับพื้นที่ต่อไป

3. การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษา เป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทางการศึกษาความทุ่มเทและเสียสละของครูต่อเด็ก และการเพิ่มขีดความสามารถของครู เพื่อที่จะรับผิดชอบหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น (Professional Accountability) หรือเรียกว่า ความรับผิดชอบเชิงวิชาชีพให้แก่บุคลากรทางการศึกษาโดยการเพิ่มทุนมนุษย์ (Human Capital) เป็นกระบวนการสร้างการอบรมบ่มเพาะที่ดี ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นช่องทางในการเชื่อมต่อครูให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และทุนที่เกิดจากประสบการณ์ตัดสินใจ (Decision Capital) เป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้มีอิสระในการจัดการและออกแบบการสอนเองได้ การสร้างระบบการประเมินที่ดี

4. การกระจายอำนาจและควมมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การมีอิสระและความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาของตนเอง เพื่อตอบโจทย์ของพื้นที่ของตนเองโดยมีการคลี่คลายพันธนาการจากการสอนหรือการจัดการศึกษาจากส่วนกลาง ทั้งในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรไปจนถึงด้านวิชาการ เช่น การบริหารและพัฒนาหลักสูตร การวัดประเมินผลตลอดจนการเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นให้แก่กลุ่มเป้าหมาย (All for Education)

5. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ หมายถึง ความมีอิสระจากกรอบและกฎเกณฑ์ของการจัดการศึกษาจากส่วนกลางเพื่อขอพื้นที่ในการจัด “การเรียนรู้ที่มีความหมาย” กับคนในพื้นที่ตามเป้าหมาย บริบท ศักยภาพและตามสภาพความจำเป็นของพื้นที่ โดยที่ยังคงสามารถตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาโดยรวมของชาติ

6. ด้านการสร้างระบบการประเมินที่ดี หมายถึง การสร้างระบบประเมินผล รวมทั้งตัวชี้วัดความสำเร็จรายพื้นที่ โดยกระบวนการประเมินผลคุณภาพสถานศึกษาไม่อิงกับเอกสารและตัวแปรต่าง ๆ มากเกินไป มีความง่าย ทรงประสิทธิภาพ อิงกับพื้นที่ และไม่ก่อภาระเพิ่มเติมให้กับบุคลากร

สรุป

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นวิธีการหรือแนวทางการดำเนินงานด้านการศึกษาที่เปิดโอกาสให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้กลุ่มบุคคลองค์กร หน่วยงาน จังหวัด และทุกภาคส่วนเป็นผู้จัดการศึกษา มีอิสระและอำนาจในการกำหนด การตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน ออกแบบการพัฒนาการศึกษา ตลอดจนตรวจสอบการใช้ทรัพยากรการศึกษา และร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านกำลังคน การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัด บนฐานของหลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักการมีส่วนร่วม Participation) กับภาคส่วนอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ เป็นการปรับบทบาทให้รัฐหรือ

หน่วยงานระดับชาติถ่ายโอนบทบาทการตัดสินใจให้แก่หน่วยงานในระดับล่างมากขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชน และภาคสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ชุมชน และสังคมของตนเอง ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ และกรอบทิศทางนโยบาย การพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด กระทรวงศึกษาธิการ ควรให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดเป็นวาระแห่งชาติที่จะต้องขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 ควรจัดให้มีกลุ่มงาน หรือหน่วยงานในระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงานในการนำ ผลการวิจัยไปใช้ และเก็บข้อมูล ติดตามผลการดำเนินงาน ทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายการจัดการศึกษาจาก ส่วนกลางให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด ตลอดจน ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างกลไกให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษา เชิงพื้นที่ สำหรับใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อถอดบทเรียนและขยายผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

2.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัย เชิงทดลอง (Experimental Research) เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้าง ความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาโดยการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยใช้รูปแบบความร่วมมือในการจัด การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในลักษณะของการศึกษานำร่อง (Pilot Study)

โดยเน้นการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ทั้งการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อศึกษาและทดลองการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการเก็บข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมสัมมนา และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.3 ศึกษาธิการจังหวัด เขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรมีการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ตรงกับความต้องการจำเป็น และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- _____. (2564). *ดัชนีทางการศึกษา ระดับภาค 1-18*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กล้า ทองขาว. (2558). การจัดการศึกษาแบบยึดพื้นที่เป็นฐาน: แนวคิด แนวทาง และกรณีศึกษา. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(2), 26-27.
- เกสรี ลัดเลีย และคณะ. (2559). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนาความสามารถด้านภาษาของเด็กในจังหวัดยะลา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 10 การปรับโครงสร้างในระบบการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เชียรช่วง กัลยาณมิตร และคณะ. (2558). รายงานผลการศึกษาเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย. เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการประชุมสัมมนากำหนดกรอบการทำงานในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามนโยบายของรัฐบาล ประจำปีงบประมาณ 2558 เดือน มิถุนายน 2558 ณ ที่ทำการปกครองจังหวัดหนองคาย.
- จุฬารณย์ มาเสถียรวงศ์. (2560). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education-ABE). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มนต์นัฏ มโนการณ. (2561). การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 19(1), 1-15.

- สีลาภรณ์ บัวสาย. (2552). *พลังท้องถิ่น: บทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. (2557). งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area based collaborative research) กับการสร้างความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่*, 6(3), 123-127.
- สุพิรพัทธ์ พิมพ์มาศ. (2561). ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่. *วารสารโพธิวิทย์*, 2(2), 16-37.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). *ทฤษฎีการประเมิน*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไศจรินทร์ เดิมศิลป์ และประชาสรรค์ แสนภักดี. (2562). แนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษา จังหวัดหนองคาย. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 9(3), 131-145.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2559). *รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่: บทเรียน ทางเลือก และเงื่อนไขความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2561). *สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อก้าวสู่ยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2563). *สภาวะการณ์การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรวิชช นาคทรพร. (2564). *ความสำคัญและทิศทางใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.slideplayer.in.th/slide/2843294/>.
- อัมพร พิณะสา. (2561). *การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาโดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ปรินญานินพนธ์คุฎฐบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- Conbrach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th ed. New York: Harper Collins.
- Facer, K. (2009). *Towards an area based curriculum*. RSA Projects Education.
- Farrell, T., & Waatainen, P. (2020). Face-to-face with place: Place-based education in fraser canyon. *Canadian Social Studies*, 51(2), 1-17.

- Gilbert, C. (2017). *Optimism of the will: The development of local area-based education partnerships*. London: London Centre for Leadership in Learning.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Orr, D. W. (1994). *Earth in mind: On education, environment, and the human prospect*. Washington: Island Press.
- Scriven, M., & Roth. (1995). *Evaluation as a discipline*. *Studies in Educational Evaluation*, 20(5), 147-166.
- Stufflebeam, D. L. (1997). *Education evaluation and decision-making*. Itasca, IL: F.E.
- Trimby, M. J. (1979). *Needs assessment models: A comparison*. *Educational Technology*, 19(12), 24-28.